

Vznikající sad v Chodovské Huti.

Založení nového sadu na příkladu Chodovské Huti na Třísekersku

Pavel Jaška, Příroda Třísekerska

Krajina českého venkova čelí dlouhodobě změnám, které mění životní prostředí v okolí vesnic a způsob vesnického života. Intenzifikací zemědělství došlo k likvidaci jemné krajinné struktury a zprětrhání vazeb obyvatel venkova s půdou, na které hospodařili jejich předkové. Menší políčka protkaná mezemi, stromořadími, nezpěvněnými polními cestami, sady nebo drobnými mokřady ustoupila rozsáhlým zemědělským plochám téměř bez života. Ty nejdříve obhospodařovala jednotná zemědělská družstva nebo státní statky, posléze velké soukromé podniky. Ani jedněm nezřídka příliš nezáleželo nebo nezáleželo na stabilitě krajiny a přírodní rozmanitosti, kterou by měla hostit. O budování uvědomělého vztahu vesnických i městských obyvatel k půdě v jejich okolí ani nemluvě. Souvisí to s nezávadností potravin, které se na ní produkují, a šetrným hospodařením, jež umožňuje půdě dostatečně regenerovat. Poskytovat prostor pro přírodní rozmanitost v podobě

řady druhů rostlin, hmyzu, ptáků a dalších skupin, opylovače nevyjímaje. Zahrnout je nutné i rozumnou prostupnost a využitelnost krajiny pro místní obyvatele i návštěvníky, kteří by měli mít možnost se z krajiny venkova těšit.

Prosazování takto komplexního přístupu k půdě a krajině je v případě soukromého vlastnictví těžké, protože hospodaření zde podléhá širšímu rámci zemědělské politiky, poptávce trhu a ekonomickým představám hospodářů. Ve výrazně jiné situaci jsou však obce, které často disponují obecními pozemky. Ty by měly spravovat dlouhodobě udržitelným způsobem ve prospěch místních občanů a jejich životního prostředí. Na svých pozemcích mají obce širokou paletu možností obhospodařování. Pronájem zemědělským subjektům je jistě volbou možnou a poměrně snadnou. Ve smyslu zlepšování života obyvatel a životního prostředí to však nemusí být volba zdaleka nejlepší. O prodeji

zemědělských pozemků ani nemluvě. Pokud ovšem má obec zájem se svými pozemky nakládat v duchu udržitelného hospodaření, může se inspirovat u odborných uskupení, která mají ochranu přírody a krajiny „v popisu své práce“.

Obec Tři Sekery na Mariánskolázeňsku dala již před časem impulz ke vzniku poradní pracovní skupiny pro životní prostředí. Ta se od svého vzniku postupně formovala až v poměrně nezávislou skupinu „Příroda Třísekerska“, která předkládá radnici návrhy koncepcí v oblasti životního prostředí. Jedna z koncepcí se zabývá i možným využitím zemědělské půdy obce v místní části Chodovská Huť, kde obec stále vlastní několik hektarů pozemků. Součástí zde byl i návrh založení extenzivního obecního ovocného sadu. Po řadě společných jednání došlo k vypracování žádosti o dotaci na založení obecního sadu u NADACE VIA, v programu Místo, kde žijeme. Žádost byla úspěšná, a to v plném rozsahu padesáti pěti tisíc korun. Organizace i realizace sadu probíhala pod taktovkou skupiny Příroda Třísekerska v úzké spolupráci s vedením obce a zemědělci obhospodařujícími plochu budoucího sadu. Na ploše 3 000 m² byl tedy v sobotu 9. 11. 2024 založen zcela nový sad. Na akci se sešlo dvanáct lidí ze všech koutů Třísekerska. Během jediného dne jsme zasadili všech třicet stromů (dvanáct jabloní, osm třešní, pět slivoní a pět hrušní) a čtyřicet převážně plodných keřů (např. hlohy, dřiny, bezy, růže, angrešty, rybíz, ale i exotičtější muchovníky, komule Davidovy nebo zimolezy kamčatské). Stromům byly zbudovány bytelné ochrany ze tří kůlů stlučených k sobě šesti sřešními latěmi. Celá konstrukce byla obtažena lesnickým pletivem odsazeným od země přibližně dvacet centimetrů a umístěným užšími oky nahoru. Takové opatření lépe odradí jelenovitou zvěř, zlepší viditelnost horní části konstrukce pro ptáky a zpřístupní spodní část kmene stromku údržbě. Abychom zabránili poškození stromků zajíci, přidali jsme ještě ochranu kmínků králíčím pletivem. Stabilizaci kmínků zajišťuje kotvení jutovými úvazy k ochranné konstrukci.

Příprava výsadby musí počítat i s dočasným umístěním sadebního materiálu do země nedaleko budoucího sadu. Kořeny nesmí oschnout. Všechny fotografie Pavel Jaška.

Dlouhodobá vize sadu má poměrně komplexní rámeček. V obecním sadu jsou upřednostňovány rozmanité odrůdy ovocných stromů a keřů tak, aby sad plodil od pozdního jara až do podzimu. V sadu nebudou používány chemikálie, aby mohl poskytnout zdravé, přímo konzumovatelné ovoce. Využitím starých nebo původních krajových odrůd ovocných dřevin sad přispěje také k zachování genetické rozmanitosti v ovocnářství. Při volbě keřů bylo myšleno i na ptáky a širokou paletu hmyzu včetně motýlů a dalších opylovačů. Ty podpoří i šetrná údržba stromů a způsob sekání travních porostů. V sadu se bude sekat po částech tak, aby část vegetace vždy zůstala neposečena a zároveň porosty druhově nedegradovaly. Kromě zmíněných benefitů vznikne další prostor pro procházky, společná setkávání, ale i sdílení zkušeností a vzdělávání v zahradničení, ekologickém zemědělství nebo ochraně přírody. Obecní sad tedy může značně obohatit životní prostředí vesnice a podpořit takové hodnoty vesnického života, o které bychom v dnešní uspěchané digitální době neměli přijít. Vytvořili jsme přesně takový prvek v krajině, který v ní je zapotřebí.

Závěrem je třeba si uvědomit, že založení sadu není krátkodobou aktivitou. Záměr

je třeba vždy pečlivě plánovat a konzultovat s odborníky i všemi dotčenými subjekty. O sad se musí pravidelně celoročně pečovat a směřovat ho požadovaným směrem. Kromě poměrně vysoké vstupní investice při zakládání sadu je třeba počítat alespoň dva roky po zasazení stromků s jejich zaléváním. Stejně tak s průběžným prořezáváním stromů, nebo sekáním travníků. V oblastech s výskytem vysoké zvěře i ochranou výsadeb. Největším přínosem pro životní prostředí i pro obec z hlediska nízkých provozních nákladů je založení a provozování extenzivního ekologického sadu s pouze nejnutnější péčí jak o dřeviny, tak o travní porosty. Pokud se kolem takového sadu vytvoří komunita místních, kteří si sad vezmou za svůj, máme téměř vyhráno. Držme tedy novému sadu v Chodovské Huti palce, aby z něj ochutnaly ovoce i další generace včetně našich potomků. ■

Poděkování

Děkujeme obci Tři Sekery, zejména paní starostce a zastupitelům, za podporu a spolupráci při celé realizaci. Poděkování patří v neposlední řadě také místním zemědělcům za součinnost při zakládání sadu. Děkujeme Ing. Martinu Lípovi za odborné konzultace.

KRÁTKÉ ZPRÁVY

■ Na sklonku roku 2024 vláda schválila vyhlášení **ptačí oblasti Západní Krušné hory**. Od 1. 1. 2025 tu bude zajištěna ochrana ohrožených tetřivků obecných a sýců rousných. Vymezení nové ptačí oblasti by mělo významně posílit ochranu obou druhů ptáků. Potřeba vyšší ochrany je klíčová zejména u tetřívka, jehož početnost v ČR v posledních letech poklesla o více než 80 % a tetřívka se tak stal jedním z našich nejohroženějších druhů ptáků. Krušné hory jsou stěžejním místem jeho výskytu v celé střední Evropě, a tudíž i místem s nejvyšší perspektivou zachování jeho populace do budoucna. Ptačí oblast zahrnuje oblast přibližně mezi Přebuzí a Božím Darem.

■ Během letošní zimy 2024 byl **na Chebsku poprvé zaznamenán výskyt kormorána malého**, nejmenšího ze tří evropských kormoránů. Areál rozšíření druhu se v posledních desetiletích rozšiřuje severozápadním směrem, přesto jde v západních Čechách stále o velmi vzácného hosta. V Karlovarském kraji byl doposud zaznamenán pouze pětkrát. Na Chebsku byl v roce 2024 pozorován hned dvakrát – první setkání s ním okořenilo lednovou přírodovědnou vycházku pro veřejnost podél Ohře u Tršnice, druhé pozorování pochází z února přímo z Chebu.